Utlåtande FrUU 3/2016 rd─ SRR 3/2016 rd

Framtidsutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2017—2020

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2017—2020 (SRR 3/2016 rd). Ärendet har remitterats till framtidsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 13.5.2016.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- ekonomiplaneringschef Pasi Rentola, undervisnings- och kulturministeriet
- ekonomidirektör Mika Niemelä , arbets- och näringsministeriet
- professor Otto Toivanen, Aalto-universitetet
- generaldirektör Heikki Mannila, Finlands Akademi
- utvecklingsdirektör Hannu Kemppainen, Innovationsfinansieringsverket Tekes
- forskningsdirektör Petri Rouvinen, Näringslivets forskningsinstitut ETLA.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- akademiprofessor Lauri Aaltonen, Helsingfors universitet
- professor Heikki Hiilamo, Helsingfors universitet
- akademiprofessor Hannu Häkkinen, Jyväskylä universitet
- akademiprofessor Pertti Alasuutari, Tammerfors universitet
- direktör Juha Kaskinen, Centralen för framtidsforskning, Åbo universitet
- ekonomisk expert Olli Kärkkäinen, Nordea Bank Finland Abp
- forskare Hanna Virtanen, Näringslivets forskningsinstitut ETLA.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Regeringen har i redogörelsen om planen för de offentliga finanserna för 2017—2020 fastställt att konkurrenskraften, sysselsättningen och den offentliga serviceproduktionen ligger i fokus. Planen för de offentliga finanserna är samtidigt Finlands stabilitetsprogram och ett svar på EU:s krav på en budgetplan på medellång sikt.

Klart
5.0

Regeringens anpassningspaket ska omedelbart stärka den offentliga ekonomin och omfattar åtgärder som dämpar ökningen av de offentliga utgifterna men även omfördelningar av utgifterna. Förutsättningarna för sysselsättning och ekonomisk tillväxt förstärks å sin sida genom beskattningen och genom åtgärder som stöder ekonomins konkurrenskraft och produktivitetsökningen.

Framtidsutskottet anser att åtgärderna för att balansera upp de offentliga finanserna och även främja sysselsättning och tillväxt enligt planen för de offentliga finanserna för 2017—2020 går i rätt riktning. Men lågkonjunkturen har visat sig bli både långvarigare och djupare än väntat. Därför finns det skäl att något mer detaljerat bedöma vilka konsekvenser de långvariga åtgärderna för att anpassa statsfinanserna har för människornas vardag och för Finlands system för kompetens och innovationer.

Utskottet fokuserar på följande teman:
— Hurdant genomslag har regeringens investeringar i forskning, utveckling och innovationer (FoUI) i Finland?
— Hur har de senaste tidernas inriktningar, fokuseringar och effektiviseringar samt andra till FoUI-finansiering hänförliga åtgärder påverkat vardagen hos fakulteter, ämnesinstitutioner och läroämnen ur undervisnings- och forskningspersonalens perspektiv?
— Hur påverkar riktlinjerna i planen för statsfinanserna flitfällor och arbetsmotivation?
— Vad vore det bästa sättet för individen och samhället att styra ungdomar till rätt utbildning så att det blir så få felaktiga val som möjligt?
— Hur beaktar planen för de offentliga finanserna omvälvningarna i arbetslivet och grundpelarna i den demografiska planeringen?

Investeringar i FoUI. Finlands ekonomiska tillväxt har varit baserad på produktionsökning vilket i sin tur har baserats på en ökning av kompetens och kunskap. Trots att det är svårt att entydigt bedöma genomslaget för en enskild aktör inom forskning och utbildning (exempelvis Tekes och Finlands Akademi), är experterna eniga om att forskning och utbildning gynnar innovationer.

För att det ska uppstå ny affärsverksamhet ur kompetens och kunskap behövs också tillväxtinriktade företag som kan utnyttja forsknings- och utbildningssystemet och dess resultat. Att enbart utveckla forsknings- och utbildningsorganisationerna är inte nog. En ny tillväxt kräver också utvecklade omvärldsvillkor för näringslivet. I bästa fall kan offentliga FoUI-investeringar främja växelverkan och samarbete mellan företag och forsknings- och utbildningsorganisationer. Regeringens rekommendation att fem procent av de offentliga upphandlingarna ska riktas till innovativa projekt stöder FoUI-verksamheten.

Bedömningen av FoUI-verksamhetens fördelar försvåras av att resultaten av innovativ verksamhet är överraskande och svåra att förutse. Verkningarna av de innovationer som utbildning och forskning alstrar och av nya uppstartsföretag börjar synas först med 3—5 års fördröjning.

De FoUI-sakkunniga som utfrågats av framtidsutskottet betonar att statens roll i att möjliggöra FoUI-investeringar inom den privata sektorn är att bedriva en gynnsam utbildningspolitik och att möjliggöra investeringar i nya innovationsområden och företag. Det är av främsta vikt att stärka omvärldsvillkoren och rikta stöden nerifrån uppåt, det vill säga baserat på självständiga ansökningar, och en uppgång för uppstartsföretag.

Stöd för privat innovationsverksamhet hör till de få stöd för vilka det finns tydliga och oomstridda grunder i ekonomisk forskning. Men dessa innovationsstöd är enligt sakkunniga endast en liten del av alla företagsstöd och Finlands relativa stödintensitet till företagens FoUI är bland de lägsta bland OECD-länderna. Också Finlands Akademis icke öronmärkta finansiering, det vill säga finansiering som utvecklas nerifrån upp för enskilda forskare och som riktas till grundforskning har minskat åren 2012—2016. Denna finansiering är essentiell för egna innovationer inom vetenskap och forskning.

I nyckelposition bland uppstartsföretag har varit bland annat Finnvera, Tekes Venture Capital, Teollisuussijoitus och acceleratorprogrammet Vigo samt exempelvis vissa av Sitras och VTT:s projekt, universitetens nya studerandeorienterade verksamhetsmodeller som till exempel Slush och kommunernas näringstjänster. Detta fält undergår för närvarande en omställning. Exempelvis Aloitusrahasto Vera Oy upphör med förstagångsinvesteringar före utgången av 2017 och acceleratorprogrammet Vigos programperiod upphörde i slutet av 2015. Universiteten för sin del uppmuntras att fokusera på sina vetenskapliga styrkor. Det kan tillsammans med den stramare finansieringen leda till att antalet unga forskare minskar, nya arbetsmodeller uteblir och den tillämpande verksamheten vid universiteten går tillbaka.

Enligt Statistikcentralen var statens finansiering för forskning och utveckling som störst 2011 då den uppgick till 2 071,7 miljoner euro. År 2016 är finansieringen nominellt 11 procent lägre än toppåret, men ändå knappa två procent över 2008 års nivå. Åren 2008—2015 sjönk också företagens FoUI i Finland nominellt med 711 miljoner euro, det vill säga 14 procent, vilket huvudsakligen beror på nedskärningar i FoUI-utgifterna för Nokias och Microsofts marknadsföring av mobiltelefoner.

De faktiska nedskärningarna är därför moderatare än vad man kunde sluta sig till av den offentliga debatten. En mer betydande förändring gäller betoningarna i innovationssystemet. Exempelvis har Tekes under åren 2008—2016 blivit av med 150 miljoner (-28 %) och de offentliga forskningsinstituten med 89 miljoner (-31 %) samtidigt som Finlands Akademi har fått ett tillskott på 141 miljoner (+47 %) och universiteten 133 miljoner (+29 %) euro. Totalbeloppet på Akademins bevillningsfullmakt ökade då 55 miljoner euro överfördes till Akademin för finansiering av strategisk forskning och 50 miljoner euro för att stärka universitetens profilering. Trots det har Finlands Akademis icke öronmärkta bevillningsfullmakt åren 2012—2016 i själva verket minskat från 282 till 238 miljoner euro. Minskningen är 44 miljoner, det vill säga 16 procent.

Basfinansieringen för universiteten och sektorsforskningsinstituten samt den icke öronmärkta finansieringen för Finlands Akademi liksom också Tekes projektfinansiering har således minskats men nästan samma summa har överförts till nya finansieringsformer. Finansieringen fördelas genom nya instrument, till nya syften och med nya kriterier. I de nya finansieringsformerna betonas inte bara vetenskaplig forskning utan också utnyttjande av forskning för att tackla samhällsrelaterade utmaningar. I regeringens spetsprojekt stärks samarbetet mellan högskolor och företagen för att kommersialisera innovationer

Konsekvenser för vardagen vid universiteten. I planen för de offentliga finanserna ingår inga nya nedskärningar i finansieringen av utbildning och forskning. De sakkunniga som framtidsutskottet utfrågat och som hade utvärderat FoUI-verksamheten var dock eniga om att de tidigare

fastställda ändringarna för universiteten och andra FoUI-aktörer under denna och föregående valperiod är stora och betydande.

I november undertecknade 80 inflytelserika personer inom vetenskapen det så kallade Novembermanifestet där de vädjade till Finlands regering och riksdag att trots det svåra ekonomiska läget inte göra nedskärningar som skadar de finländska universiteten. Enligt manifestet försvagar överdimensionerade nedskärningar allvarligt och permanent de finländska universitetens verksamhet. Framtidsutskottet begärde yttranden av några av akademins professorer vid olika universitet som hade undertecknat manifestet om hur nedskärningarna och andra omställningar i praktiken har påverkat fakulteter, ämnesinstitutioner, forskningsgrupper och överhuvudtaget universitetspersonalens vardag.

Professorerna vid akademin representerar finländsk toppforskning. Därför är deras institutioner, läroämnen och forskningsgrupper allmänt taget funktioner som i tider av omställningar är föremål för universitetens profilering och satsning. Dessa enheter och grupper bör således vara de vars omvärldsvillkor förbättras i och med reformerna också i ett läge då många andra läroämnen, institutioner och forskningsgrupper rent av läggs ner.

På grundval av yttrandena syns olika direkta och indirekta nedskärningar i universitetens vardag i basfinansieringen och i forskningsfinansieringen för Finlands Akademi, Tekes och ministerierna. Också den privata finansieringen har minskat på grund av den försvagade finansiella situationen. Som en följd av allt detta har konkurrensen stramats åt i all finansiering inklusive Europeiska unionens finansiering (såsom ramprogrammet Horisont 2020 för forskning och innovation).

Förändringarna återspeglas i varierande utsträckning på alla vetenskapsgrenar, universitet och institutioner. Den minskade basfinansieringen medför de största hoten inom samhällsvetenskaper och humaniora. Den strama företagsfinansieringen och minskningen i Tekes-finansiering försvårar för sin del särskilt arbetet i de tekniska universiteten. Samtidigt kan stöd för tillämpande vetenskap stärka särskilt forskning inom teknik och handel.

Styrningen av forsknings-, utbildnings- och innovationspolitik är mitt i omställningarna också i någon mån paradoxal: universitetens basfinansiering påverkas av forskningspoäng för grund- och toppforskning och magisters och doktors examina. Samma poäng och mått används också vid internationella jämförelser där de finländska universitetens kvalitet och framgång bedöms. Resurserna för denna akademiska kärnverksamhet har dock minskats samtidigt som universiteten genom nya finansieringsinstrument har styrts till verksamhet som inte ger forskningspoäng med de nuvarande måtten. Framgång i nya projekt för samhällsinteraktion kan sänka universitetens resultat enligt de mått som mäter basfinansieringen. Universitetens placering i den internationella jämförelsen antas också sjunka.

De främsta förändringarna på vardagsnivå syns i personalmängden. Resurserna minskas också av att det av olika orsaker har skett en ökning i regleringen av ekonomi och förvaltning, rapportering, uppföljning, revisioner, planering och ständiga reformer samt introduktion av olika elektroniska system. Eftersom förvaltningspersonalen har minskats väller detta arbete över på forskarna och lärarna. Också mängden forsknings- och undervisningspersonal har minskats vid universiteten. När personalen minskar och finansieringskanalerna blir mer komplicerade går en ökande an-

del av forskarnas och undervisningspersonalens tid åt till att sköta förvaltning och ansökningar. Forskningspersonalen avkrävs allt mer undervisning och analogt avkrävs undervisningspersonalen forskning. De knappa resurserna syns också i form av försämrat arbetsklimat.

Ett hot som särskilt gäller naturvetenskaper är att den infrastruktur som behövs för forskningen blir föråldrad. Det leder oundvikligen till att den internationella konkurrenskraften försvagas. Som ett konkret exempel på detta nämndes i yttrandena Tieteen tietotekniikan keskus CSC vars kalkylinfrastruktur nu är i slutet av sin livscykel. CSC erbjuder koncentrerat en superdatorkapacitet som är nödvändig för toppvetenskap och den stöds av mångsidiga kalkyleringsresurser, vetenskaplig programvara och sakkunnigtjänster som nationellt står till alla vetenskapsgrenars förfogande. Statens plan för de offentliga finanserna för de kommande tre åren innehåller ingen förnyelse eller uppdatering av denna kritiska forskningsinfrastruktur.

Flitfällor och arbetsmotivation. Med avseende på vardagen och människorna har flitfällor och arbetsmotivation ett samband med hållbar utveckling och arbetshälsa. Flitfällor handlar om hur de som redan arbetar uppmuntras att öka sin arbetsinsats och hur arbetslösa uppmuntras att ta emot jobb. Ju mer inkomsterna ökar i och med sysselsättning eller extra arbete, dess bättre är de ekonomiska incitamenten för att arbeta. Men i många fall finns det en inbördes konflikt mellan tillräcklig grundtrygghet och bättre incitament för att arbeta. Dessutom finns det komplexa interaktiva samband mellan incitamenten och grundtryggheten som har samband också med principiella frågor om individens självbestämmanderätt och jämlikhet och rättvisa i samhället.

I planen för de offentliga finanserna framställs olika åtgärder som väntas fungera som ekonomiska incitament för att arbeta. Olika inflationsjusteringar och inflationsfrysningar av utkomststöd och andra sociala förmåner kompenserar dock enligt sakkunnigyttranden varandra vilket gör att incitamentens inverkan blir relativt liten. Analogt är överföringen av beräkningen och utbetalningen av grundläggande utkomststöd till Folkpensionsanstalten en klar förbättring med avseende på grundtrygghetens tillräcklighet, men med avseende på ekonomiska flitfällor är den snarare en försämring.

Finlands största välfärdsproblem just nu är den ökande långtidsarbetslösheten och utslagningen från arbetsmarknaden. Sysselsättningen av personer med låg utbildning är enligt sakkunniga särskilt svår. Före recessionen på 1990-talet fanns det jobb också för dem som inte hade examen efter grundskolestadiet. Två av tre outbildade hade jobb. År 2014 var sysselsättningsnivån för personer utan examen efter grundskolan bara 39,9 procent bland kvinnor och 46,5 procent bland män. Över hälften av dem som bara hade grundskola var antingen arbetslösa eller stod utanför arbetsmarknaden. I Finland finns över 100 000 vuxna som helt saknar yrkesutbildning. Mängden svårsysselsatta har ständigt ökat. Samtidigt har utkomststödet, i stället för att utgöra en tillfällig hjälp, blivit en bestående inkomstöverföring för de fattigaste finländarna.

I de stora städerna har personer som bor ensamma på hyra och får grundskydd kalkylmässig rätt till grundläggande utkomststöd. Höga hyror ökar beroendet av utkomststöd och försvagar samtidigt incitamenten för sysselsättning. Ett effektivt sätt att motivera och sporra till arbete kan vara de åtgärder för bostadsbyggande till överkomligt pris som tas upp under miljöministeriets förvaltningsområde, ifall de bromsar upp höjningen av hyrorna och ökar utbudet på bostäder till över-

komligt pris. Också höjningen av maximiavgiften för dagvård kan försvaga incitamenten för sysselsättning.

Framtidsutskottet bad sakkunniga bedöma basinkomstens inverkan på arbetsmotivation och grundskydd. Enligt de sakkunniga är det inte självklart att basinkomsten gör trygghetssystemet mer aktiverande eller motiverar till arbete. En partiell basinkomst kan rentav i vissa fall försvaga incitamentet för att jobba för studerande och småbarnsföräldrar över 25 år och marginalisera unga vuxna som saknar studie- och arbetsplats.

I en engelsk undersökning (professor Anthony Atkinson, London School of Economics) framställs som alternativ till basinkomst en deltagandeinkomst där utbetalningen av förhöjd grundtrygghet kopplas till deltagande i samhällsnyttig verksamhet. Deltagande förstås här i bredare bemärkelse än endast deltagande i arbetsmarknaden. Det kunde utöver arbetsverksamhet handla också om frivilliginsatser, studier eller exempelvis omvårdnadsarbete. På initiativ av social- och hälsovårdsväsendet i Raumo inleddes 2014 på sex olika orter pilotprojekt för aktiverande social trygghet påminnande om deltagandeinkomst. Som mål för den aktiverande sociala tryggheten uppställdes att aktivera människor i arbetsför ålder utanför arbetsliv och studier till utbildning, medborgaraktiviteter och annan verksamhet som motverkar utslagning. Projektets slutrapport färdigställdes i mars 2015. Enligt den finns det ett behov av verksamhet med låg tröskel och handledd gruppverksamhet för arbetslösa. Men rapporten framställde inga tydliga förslag för vilken modell för aktiverande social trygghet som skulle passa för Finland eller hur den sociala tryggheten bör utvecklas så att den uppenbart bättre skulle motivera till jobb och förebygga utslagning.

Modellen för aktiverande social trygghet nämns också i regeringsprogrammet som en åtgärd i spetsprojektet för ”sysselsättning och konkurrenskraft”. Det ur alla synvinklar mest effektiva sättet att avveckla flitfällor och grundtrygghetens delvis rentav förödmjukande verksamhetsmodeller kan dock vara att upplösa byråkratifällorna. Med byråkratifällor avses sysselsättningsrelaterad byråkrati och ovisshet om avbrott i utbetalning av sociala förmåner eller återkrav av dem. Mottagningen av ett aldrig så litet jobb kan avkräva stödtagaren tiotals sidor utredningar till flera olika myndigheter. Eftersom många av stöden också är behovsprövade har stödtagaren på förhand ingen klarhet i hur mottagandet av arbete påverkar individens eller familjens sammantagna ekonomi. Därför tas kortvariga jobb inte nödvändigtvis emot trots att det vore ekonomiskt lönsamt.

Byråkratifällor kan elimineras exempelvis genom att förenkla eller automatisera systemet för social trygghet. Om de sociala förmånerna enkelt och förutsägbart skulle anpassas till ändringar i inkomsterna, kunde en arbetslös person ta emot också ett kortvarigt jobb utan stort besvär och oro över att förmånerna upphör. Planen för de offentliga finanserna innehåller inga tydligt identifierbara åtgärder för att montera ner byråkratifällor. Det nationella inkomstregister som är under beredning möjliggör en förenkling av systemet för social trygghet och en mer omfattande automatisering.

Utbildningsval. Utbildning har stor betydelse både för innovationssystemet och för individens välbefinnande. Tidigare skolframgång har stor betydelse för valet av utbildning på andra stadiet och för studiegången. Särskilt viktigt är det första valet av utbildning efter grundskolan. De som inte direkt efter grundskolan inleder någon utbildning på andra stadiet har cirka 20 procent lägre

sannolikhet för att avlägga en examen efter grundskolan. Det är också viktigt för en framgångsrik utbildningsprocess att individerna placerar sig i en utbildning som passar dem så bra som möjligt. Vidare bör man så tidigt som möjligt ingripa i situationen för varje ung person som riskerar att bli utslagen. Riskgrupperna kan identifieras exempelvis på grundval av tidigare skolframgång.

Särskilt grundskolornas elevvård och studiehandledning bör tilldelas mer resurser. Att bättre än förr skräddarsy studiehandledningen för individuella behov och att förmedla informationen också till familjerna kunde vara ett bra sätt att främja utbildningsvalen för de ungdomar som går ut grundskolan. Också de enhetliga ansökningssystemen för andra stadiet och högskolestadiet bör ändras så att högre ansökningsönskemål inte ger extra poäng och att antalet utbildningar som kan sökas inte är begränsat. På så sätt kunde de unga sammantaget placeras bättre i utbildningar som motsvarar deras önskemål. För att utbildningsvalen ska lyckas måste en heltäckande yrkesutbildning säkerställas i hela landet. Tillgången till grundläggande yrkesutbildning är viktig särskilt för dem som haft svag framgång i grundskolan.

Stödet för bästa möjliga individuella studiegång kan också innebära att möjliggöra alternativa utbildningsformer vid sidan av den traditionella utbildningen vid läroanstalter. Dessutom bör det kontrolleras att det inte finns skuggområden i tillgången till verkstäder och handledande utbildning för ett mellanår efter grundskolan. Alla som blir utanför utbildning på andra stadiet bör erbjudas verksamhet som upprätthåller aktiviteten, med god täckning i hela landet.

Reformen av reglering, finansiering och styrning av yrkesutbildningen på andra stadiet, som är under arbete i undervisnings- och kulturministeriet, står i nyckelposition. Målet är att ta fram en helhet baserad på kompetens och kundorientering. Enligt undervisnings- och kulturministeriets utlåtande genomförs det planerade sparbetinget för yrkesutbildningen från början av 2017 genom en jämn sänkning av den elevmängd som utgör grunden för finansieringen av yrkesutbildningen med cirka 10 procent av maximiantalet studerande enligt tillståndet att ordna utbildning. Detta görs för att göra det möjligt för enskilda utbildningsanordnare att fatta beslut om att genomföra besparingen på det mest ändamålsenliga sättet. Besparingen riktas i sin helhet till den kommunala finansieringsandelen för den grundläggande yrkesutbildningen på så sätt att finansieringsförhållandet mellan staten och kommunerna, dvs. statsandelsprocenten, ändras. Andelen personer som söker sin första högskoleplats ökas i urvalet.

Undervisnings- och kulturministeriets ovan relaterade åtgärder och mål står i någon mån i konflikt med de utvecklingsmål som togs upp vid framtidsutskottets utfrågning av sakkunniga. Steg i rätt riktning är däremot förnyandet av ungdomsgarantin i riktning mot en samhällsgaranti och att anvisa 3,6 miljoner euro under anslaget för uppsökande ungdomsarbete som en spetsprojektsatsning åren 2017—2018. Detsamma bör sägas om utvecklingen av studieprocesser och flexibla studiemöjligheter som ett spetsprojekt för längre karriärer.

Arbetet i ett brytningsskede och fundamentet för demografisk planering. Framtidsutskottet har debatterat de kraftiga förändringar som pågår i arbetslivet. Utvecklingen går mot ett arbetsliv som är organiserat på ett mycket annorlunda sätt än den värld som man vant sig vid att ligger till grund för planeringen av våra offentliga finanser. På lång sikt är den kanske viktigaste investeringen att förnya arbetslivet. Också statsrådet har gripit sig an detta tema i den kommande framtidsredogörelsen "Työn murros ja suomalaisen työn tulevaisuus". Den traditionella arbetsmark-

naden rubbas av åtminstone robotiseringen, plattformsekonomi, företagsliknande arbetsformer, cirkulär ekonomi, utspridning av produktionen och stora folkförflyttningar. Men dessa teman och lösningar på brytningsskedet i arbetslivet kommer just inte fram i planen för de offentliga finanserna annat än i samband med digitaliseringen och försöket med basinkomst.

Framtidsutskottet betonar att folkmängden och dess beräknade utveckling bildar grundpelarna för den ekonomiska planeringen och de ekonomiska besluten. Den låga nativiteten är ett av Finlands mest svårlösta problem på lång sikt.

En central utgångspunkt i samhällsekonomiska långtidsprognoser och hållbarhetskalkyler är prognoser för befolkningsutvecklingen som sträcker sig flera decennier framåt. Därför insåg man i Finland redan i slutet på 1980-talet att de stora åldersklassernas pensionsavgångar medför utgiftstryck på de offentliga finanserna. Denna medvetenhet har upprätthållits regelbundet och särskilt när läget i de offentliga finanserna har tillåtit reserver för framtida pensionsåtaganden. De som utarbetar dagens prognoser har kanske glömt bort att från och med slutet på 1970-talet fastställde statsrådet, som en del av den region- och samhällspolitiska planeringen, regelbundet befolkningsprognoser som utgjorde uppskattningar av förändringarna i befolkningsmängd och befolkningens placering i olika delar av landet. Sektorsmyndigheterna förutsattes beakta dessa befolkningsprognoser som grund för dimensioneringen av sina egna funktioner och planer.

Allt eftersom planeringstänket har fått ge vika har hela befolkningspolitiken nästan blivit bortglömd i den statliga planeringen. Allmänt taget har den lokala ekonomins perspektiv förlorat i betydelse i beslutsfattandet. I samband med vårdreformen är detta särskilt betydelsefullt. Kommunerna utarbetar fortarande regionala befolkningsplaner.

Framtidsutskottet anser att det kanske mest effektiva sättet att avskaffa flitfällor är att avskaffa byråkratifällor. Systemet med social trygghet måste förenklas och automatiseras så att de sociala förmånerna enkelt och förutsägbart anpassas till ändringar i inkomsterna, för att en arbetslös person ska kunna ta emot också ett kortvarigt jobb utan stort besvär och oro över att förmånerna upphör.

Framtidsutskottet anser att särskilda innovationspolitiska uppgifter för staten inkluderar utbildningspolitik samt ett företags- och forskningsorienterat möjliggörande av innovationer och investeringar med riktningen nerifrån uppåt. Det kan främjas genom att utveckla samarbetet mellan företagen och forsknings- och utbildningsorganisationerna, genom att öka stödintensiteten i företagsorienterade FoUI-investeringar och genom att främja en uppgång av uppstartsföretag.

I fråga om forskning bör det ses till att den forsknings-, utbildnings- och innovationspolitiska styrningen är enhetlig: indikatorerna i den ena ändan av den politiska styrningen får inte leda till sanktioner för ett beteende som uppmuntras genom anvisningar från den andra ändan. Infrastrukturen för toppforskning måste värnas.

Framtidsutskottet vill betona att utbildning är av stor betydelse för att förebygga utslagning och främja välbefinnande. Särskilt viktigt ur ett utslagningsperspektiv är det första valet av utbildning efter grundskolan. Riktiga val av utbildning och karriärvägar kan främ-

jas genom att öka resurserna för grundskolornas elevvård och studiehandledning och skräddarsydd studiehandledning särskilt för riskgrupper, det vill säga dem som klarar sig sämst i grundskolan.

De enhetliga ansökningssystemen för andra stadiet och högskolestadiet kan enligt framtidsutskottets åsikt ändras så att högre ansökningsönskemål inte ger extra poäng och att antalet utbildningar som kan sökas inte är begränsat.

Brytningsskedet i arbetslivet bör enligt framtidsutskottets åsikt beaktas bättre i planen för de offentliga finanserna under de kommande åren. På lång sikt är den kanske viktigaste investeringen för Finlands framtid att förnya arbetslivet. Nu syns det inte tillräckligt tydligt i planen för de offentliga finanserna 2017—2020.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Framtidsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 13.5.2016

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Merja Mäkisalo-Ropponen sd
medlem Mikko Alatalo cent
medlem Harri Jaskari saml
medlem Anna Kontula vänst
medlem Jukka Kopra saml
medlem Arto Pirttilahti cent
medlem Tuomo Puumala cent
medlem Joona Räsänen sd
medlem Sari Tanus kd
medlem Sinuhe Wallinheimo saml
medlem Ville Vähämäki saf
ersättare Olavi Ala-Nissilä cent
ersättare Kauko Juhantalo cent.

Sekreterare var

utskottsråd Paula Tiihonen
ständig sakkunnig Olli Hietanen.